

DOI: 10.18427/iri-2016-0028

Belgium a választások és államreformok labirintusában

Kőváriné Ignáth Éva

Nemzetközi Tanulmányok Intézet, Budapesti Corvinus Egyetem

kovarine@uni-corvinus.hu

2016 januárjában a VRT flamand köztelevízió részletet mutatott be egy készülő műsorból, melynek keretében több politikust is (például Alexander de Croo jelenlegi miniszterelnök-helyettest (Deredactie.be, [2016]) megkérdezték arról, hogy hogyan látják az ország jövőjét 2020-ban. Az Új Flamand Szövetség (Nieuwe Vlaamse Alliantie, továbbiakban N-VA) színeiben politizáló Liesbeth Homans, Flandria belügyminisztere kifejtette, hogy 2020-ban Belgium még létezni fog, ám reményét fejezte ki, hogy 2025-re az ország megszűnik létezni (LaLibre.be, 2016). Ezzel a kijelentéssel újra napirendre került egyrészt az ország felbomlásának, a flamand függetlenségnek a kérdése¹, másrészt ráirányította a figyelmet egy következő államreform ügyére, amely a 2014-es választásokat követően lekerült a politikai napirendről.

Maga a belga alkotmányos monarchia egy sajátos felépítésű állam, amely különleges utat járt be, míg unitárius államból a huszadik század folyamán föderációvá alakult, amely mind a mai napig változik. A dezintegráció mérföldkövei az államreformok², amelyek az egész állam struktúrájában, működésében módosulásokat hoztak, fokozatosan bontva az unitárius állam kereteit. A 2000-es években a flamand-vallon vita egyre inkább kiéleződött, és 2007-et követően Belgium a koalíciós tárgyalások elhúzódását érte meg: 2007-ben 194 nap, míg 2010-ben rekord hosszúságú 541 nap. Úgy tűnt, hogy 2011-ben nyugvópontra értek a belga föderációval kapcsolatos belpolitikai viták, amikor a „Hatékonyabb föderális állam, autonómabb entitások” című hatodik államreformról sikerült megállapodniuk a pártoknak. A 2014-es föderális választásokat követően létrejött koalíció – melyet kamikaze koalícióként is szoktak említeni – létrehozására öt hónapot kellett várni.

Jelen tanulmány a hatodik államreformhoz vezető utat kívánja megvilágítani, utalva a belga föderáció devolúciójának gazdasági hátterére, valamint a flamand és wallon entitások közötti viszony változására. Ez utóbbi kapcsán külön figyelmet kap a legutóbbi három föderális választás eredménye. Milyen változásokat hozott a kopernikuszi reformként is aposztrofált egyezmény a föderális központ és a régiók, közösségek viszonyában? Merre tart a belga föderáció?

Rövid történeti visszatekintés

1830-ban forradalmi hullám söpört végig Európán, amely az Egyesült Holland Királyságot is elérte. A királyság déli területei, amelyek a mai Belgiumot alkotják, forrongani kezdtek, függetlenségért kiáltottak, amelyet a belga nemzetgyűlés 1830. október 4-én deklarált. Ekkor egy egységes Belgium jött létre, amely alkotmányos monarchia lett, alkotmányát 1831. február 7-én fogadták el³, július 21-én pedig I.

¹ Ugyanakkor nem, mint akut probléma bukkant fel.

² Eddig hat államreformra került sor.

³ 1831. július 26-án lépett életbe

Lipót belga királyt megkoronázták. A belga állam megalakulásakor a francia nyelv egyedüli használata volt jellemző a politikában, a törvényhozásban, a katonaságban, a hivatalokban, magasabb bírói testületekben (Vos, 1998) – bár az alkotmány maga a nyelvek szabad használatáról rendelkezett. Maga a flamand mozgalom először a kultúra területén jelent meg, mégpedig színjátszó társulatok, irodalmi körök, és az irodalom szintjén. 1834-re érik meg a jelszavuk: *De taal is gansch het volk*, vagyis, A nép teljes egészében a nyelv (Stengers, 1997). Politikai jellegű követeléseik⁴ már 1840-ben megjelentek, amikor is egy petíciót fogalmaztak meg, amelyben az oktatás, kormányzás, és igazságügyi bírászkodás területén követelték a holland nyelv használatát (de Schryver, 1981). A két nyelv egyenjogúságának törvénybe iktatása végül 1898-ban következett be.

A két világháború közötti időszak az ún. egynyelvűsítés jegyében zajlott, melynek eredményeként egy sor nyelvhasználatot érintő törvény született. Mindezek oda vezettek, hogy Flandria és Vallónia egynyelvű lett, tehát a flamand és a vallon területeken az oktatás, a hivatali ügyintézés, a bíróságok stb. területén a régióra jellemző nyelv használata terjedt el, míg Brüsszel, az ország fővárosa, a közigazgatás központja, kétnyelvű lett hivatalosan is (Stengers, 1997). A hatvanas években vett újabb lendületet a nyelvi kérdés Belgiumban: az 1962-ben és 1963-ban született törvények meghúzták és befagyasztották Belgiumon belül a nyelvi határokat. Ezek értelmében elkülönült három egynyelvű terület, a flamand, vallon és a német, valamint a kétnyelvű Brüsszel. Konszenzus állt fenn a politikai elitben annak kapcsán, hogy a fennálló állami intézmények reformra szorulnak, ugyanakkor a flamand és vallon érdekek között volt különbség. Míg az ország északi részén a kulturális autonómia, a nyelvi közösségek létrehozásának kérdése volt meghatározó, a déli területeken – gazdasági okokból – a regionális autonómiatörekvések bontakoztak ki (Reuchamps, 2013).

Az államreformok útján

A Gaston Eyskens (flamand kereszténydemokrata) miniszterelnök által vezetett balközép kormány volt az, amelyik az első, a belga berendezkedést mélyebben érintő alkotmányreformot végigtárgyalta 1970-ben (Falter, 1998). Az államreform megerősítette az ország négy nyelvi területi egységre való felosztását, s elismerte a három kulturális közösséget, nevezül a Flamand, Francia és Német nyelvű Közösségeket. A tárgyalófelek azt is rögzítették, hogy Belgium három régiót is magában foglal: az egynyelvű Flandria és Vallónia mellett a kétnyelvű Brüsszelt. A Közösségek törvényhozó és végrehajtó testületeket állíthattak fel⁵, valamint a hozzájuk delegált politikaterületeken törvényerejű rendeleteket hozhattak. Kompetenciájuk kiterjedt a kulturális ügyekre (pl. képzőművészet, könyvtárak, múzeumok, stb. területén), oktatási ügyek kulturális kontextusára, nemzetközi és Közösségek közötti kapcsolatok területére, valamint nyelvhasználat kérdésére az ipari kapcsolatok és közigazgatás területén (Dunn, 1974). A közösségekhez delegált feladatok mellé a belga állam pénzügyi háttérrel is biztosított a központi költségvetésből.⁶

⁴ Jelesül a holland nyelv használata, elismerése a flamand területeken.

⁵ Ezek: parlament/tanács, illetve kormány.

⁶ Az első államreformmal kapcsolatban figyelmet érdemel, hogy alkotmányos garanciákat építettek bel a belga alkotmányba azért, hogy a nyelvi többség ne kerekedjen felül a nyelvi kisebbségen. Ilyen

A következő államreformra tíz év múlva, 1980-ban került sor, a Martens kormány irányításával. A Községek hatásköreit kibővítették az ún. nevesíthető ügyekkel (*personalized problems*), mint például az egészségügyi ellátás és a szociális szolgáltatások bizonyos aspektusai (Alen & Ergéc, 1994). Hivatalosan megalakult a két régió, a Flamand és a Vallon, amelyek saját törvényhozó és végrehajtó intézményeket kaptak. A Flamand Régió és a Flamand Közösség egyesítette törvényhozó és végrehajtó szerveit, vallon részről nem született ilyen döntés (Reuchamps, 2013). Brüsszel Régió intézményei is megkezdhették működésüket. A régiók hatáskörrel rendelkeztek, és a közösségekhez hasonlóan törvényerejű rendeleteket hozhattak a következő területeken: környezetvédelem, lakáspolitikai, a gazdaságpolitika regionális aspektusai, a munkanélküliek átképzése, és a helyi hatóságok ellenőrzése (Falter, 1998).

A harmadik államreformra 1988-ban került sor, amely Brüsszel Főváros Régiójának helyzetét rendezte. 1993-ban a Jean-Luc Dehaene (flamand kereszténydemokrata politikus) által vezetett kormány egy újabb alkotmánymódosítást, államreformot hajtott végre, amelynek eredményeként az unitárius állam föderális állammá alakult. Az 1994-ben életbe lépett belga alkotmány 1. cikke értelmében: „*Belgium szövetségi állam, amely közösségekből és régiókból áll*” (Alen & Ergéc, 1994:36). A Régiók és Községek hatáskörét bővítették, valamint a külpolitika területét is elérte a decentralizáció: a szubnacionális entitások a fennhatóságuk alá tartozó területeken külpolitikai tevékenységet is folytathattak, nemzetközi megállapodásokat is köthettek (Falter, 1998). Így a belga föderális államban a szövetségi parlamenten kívül még öt parlament és kormány működött, saját hatáskörükbe tartozó területek tekintetében törvényhozó hatalmuk egy szinten áll a föderálissal. Az ötödik államreformra 2001-ben került sor, az ún. Lambermont és Lombard Egyezmények megszületésével. A régiók hatáskörébe került a mezőgazdaság, a halászat Flandria kizárólagos jogköre lett, a fejlesztési együttműködés bizonyos területei is a Régiókhoz kerültek, valamint bizonyos adókból, díjakból származó bevétel is a régiós költségvetésbe folyt be (Blöchriger & Vammalle, 2012).

Eltérő gazdasági fejlődés

Hogyan alakult a flamand és vallon területek gazdasági helyzete a belga történelem folyamán? A 19. században a vallon területek fejlettségben az északi tartományokat megelőzték, köszönhetően a nehézipari fejlődésnek, amelyet a gőzgépek megjelenése hozott – sőt, részben ennek köszönhetően, a század második felében Belgiumot komoly versenytársként tartották számon világszinten is. (Witte et al., 2009) A szénre alapuló vallon nehézipari fejlődés vonzotta a tőkét, felpörgette a gazdaságot – féloldalas fejlődést eredményezve az országban az ország életének első 100 évében. Míg a déli területek gyorsan iparosodtak, addig az északi flamand területek alapvetően mezőgazdasági jellegűek és szegények maradtak. Az első világháború súlyos gazdasági következményekkel járt, a nemzeti vagyon mintegy 16-20%-a semmisült meg (Fitzmaurice, 1996), ugyanakkor a kongói gyarmatról származó nyersanyagok és ásványkincsek meggyorsították az újjáépítést, és 1925-ben a vallon szén- és acélipar visszanyerte korábbi termelékenységét (Cook, 2005).

elemek voltak: miniszterek paritásának elve, az ún. speciális többségű szövetségi törvények köre, a véscsengő mechanizmus. E kérdésről bővebben lásd: Alen és Ergéc (1994), Dunn (1974)

A második világháború pusztításai is mély nyomokat hagytak a Belga Királyságon – főként a vallon területeken. Az ország ugyanakkor részben a gyarmatáról beáramló javaknak köszönhetően, viszonylag gyorsan felépült a háborús veszteségekből, és a hetvenes évekig gazdasági növekedést tapasztalt. A flamand és a vallon területek gazdasági folyamatai azonban más-más képet mutattak.

Az 1950-es, 1960-as évek fejlődése inkább az északi tartományoknak kedvezett, a vallon területek szén- és acélipara hátrányt szenvedett a megszülető Európai Szén- és Acélközösségben generált versenyen belül. Emellett a modern iparágak is inkább Flandriában tudták megvetni a lábukat, e terület vonzóbbnak bizonyult a külföldi tőke számára⁷ (Covell, 1986). A hatvanas évek közepére Flandria mind gazdasági súlyát tekintve (Covell, 1986:265), mind, pedig egy főre jutó GDP tekintetében (Gérard, 2013:5) megelőzte Vallóniát. A téma szakértői osztják azt a véleményt, hogy a gazdaság regionalizációját hangsúlyozó vallon törekvés oka az volt, hogy a déli tartományok tartottak attól, hogy a flamandok által dominált belga kormányok majd az északi tartományok gazdasági fejlődését fogják szem előtt tartani (Covell, 1986:266; Gérard, 2013:5; Reuchamps, 2013:380).

A hetvenes és nyolcvanas évek gazdasági válságai megrázták Belgiumot is. Ugyanakkor Vallóniára nagyobb hatással volt a visszaesés, és nehezebben tudott kilábalni belőle, míg Flandria könnyebben tudott alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez. A kilencvenes években sem változott a helyzet, a flamand gazdasági előny folyamatos volt. A 2008-ban kezdődött gazdasági és pénzügyi válság Belgiumra is hatással volt, ugyanakkor az ország meglehetősen hamar talpraállt az első sokk után. Azonban 2012-öt követően a gazdasági mutatók gyengülni kezdtek; a GDP 100%-át meghaladó államadósság, valamint a munkanélküliség magas szintje is kihívást jelentett. (Federal Public Service, 2012, 2013, 2014)

Kormányválságok és választások

„Bye-bye Belgium” – 2006. december 13-án, szerdán ezzel a hírrel szakította meg adását a francianyelvű belga médiaszolgáltató, az RBTF. A hír szerint, a flamand parlament egyoldalúan bejelentette Flandria függetlenségét – csupán fél óra elteltével fedték fel, hogy a hír kacsa (BBC, 2006). Mindez újra rávilágított a flamand-vallon törésvonal fennállására.

⁷ Részben a régió földrajzi helyzete, részben pedig az alacsonyabb munkaerő ára miatt – míg ekkor a vallon munkaerő drágább volt, valamint a sztrájkhajlandósága is nagyobb volt.

1. táblázat. Belga föderális választások (képviselesház)

Párt neve	2007		2010		2014	
	szavazatok (%)	mandátumok száma	szavazatok (%)	mandátumok száma	szavazatok (%)	mandátumok száma
CD&V - N-VA	18,5	30				
N-VA			17,4	27	20	33
CD&V			10,9	17	11,6	18
Vlaams Belang	12	17	7,8	12	3,7	3
VLD	11,8	18	8,6	13	9,8	14
SP.a-Spirit	10,3	14				
SP.a			9,2	13	8,8	13
Lijst Dedecker	4	5	2,3	1	0,4	0
Groen!	4	4	4,4	5	5,3	6
MR	12,5	23	9,3	18	9,6	20
PS	10,9	20	13,7	26	11,7	23
CDH	6,1	10	5,5	9	5	9
Ecolo	5,1	8	4,8	8	3,3	6
Front National	2	1	0,5	0		
Partie Populaire			1,3	1	1,5	1
DFD					1,8	2

Forrás: saját szerkesztés; adatok forrása: *Election resources on the internet*; Pilet & van Haute (2008); Abts et al. (2012); Álvarez-Rivera (2014).

A 2007. június 10-én tartott föderális választásokat követően egy addig rekord hosszúságú (194 napos) koalíciós tárgyalás-sorozat kezdődött – a viták középpontjában az államreform állt. A legtöbb képviselőt a flamand kereszténydemokraták (*Christen-Democratisch en Vlaams*, CD&V) és az N-VA közös választási koalíciója delegálhatta (30 mandátum), második a vallon liberális párt lett (*Mouvement Réformateur*, MR) 23 parlamenti képviselővel, a harmadik legnagyobb frakciót, 20 fővel a franciaajkú szocialisták (*Parti Socialiste*, PS) alakíthattak. A szélsőséges *Vlaams Belang* (VB) 17 mandátumot szerzett. A koalíciós tárgyalások kezdetén hamar világossá vált, hogy narancs-kék együttműködésre kerül sor, vagyis a keresztény demokraták és a liberálisok kezdték meg a tárgyalásokat (CD&V-N-VA, CDH, MR, VLD) Yves Leterme (CD&V) vezetésével 2007 júliusában. Azonban a tárgyalások dőcögve haladtak, és augusztusban Leterme be is nyújtotta *formateur* lemondását II. Albert királynak. Szeptembertől decemberig újra Leterme próbálta tető alá hozni a koalíciót, de nem járt sikerrel, így 2007 decemberében Guy Verhofstadt (leköszönő miniszterelnök) kapta meg a feladatot, hogy ideiglenes kormányt hozzon létre, amely 2008 márciusában fejezte be működését. A tárgyalások előrehaladtával az N-VA bejelentette, hogy nem kíván részt venni a Leterme-vezette kormányban⁸, amely végül 2008 decemberéig volt hatalmon. Később a kormányfői tisztséget Herman van Rompuy vette át, aki 2009 novemberében leköszönt, majd Leterme újra visszatért, s 2010 áprilisában a flamand liberális partner kilépésével a kormányfő lemondott (Pilet & van Haute, 2008; Sinardet, 2008).

Milyen viták mentén kellett megegyezést keresnie a pártoknak? A flamand és vallon pártok közötti vitapontok közül kettőt érdemes kiemelni: egyrészt a Brüsszel-Halle-Vilvoorde (BHV) választási körzet ügyét, másrészt pedig a belga állam további devolúcióját, vagyis a hatodik államreform kérdését. A BHV körzet az egyedüli olyan választási körzetként maradt meg a nyelvi határok 1962-es kijelölését követően, amely a kétnyelvű Brüsszel Főváros Régiójára és a flamand egynyelvű Halle-Vilvoorde területre is kiterjedt. Ennek köszönhetően azok a franciaajkú lakosok, akik

⁸ Koalíciós pártok: CDH, CD&V, MR, Open VLD, PS.

Halle és Vilvoorde körzetben éltek, Brüsszel Főváros Régiójának francia nyelvű pártjaira is szavazhattak, nem csupán a flamand nyelvűekre az egyébként egynyelvű (flamand) régióban (Mnookin & Verbeke, 2009). A flamand lakosok attól tartottak, hogy ez a helyzet a körzet további elfranciásodásához vezet. 2003-ban a belga alkotmánybíróság ítélezett a körzet helyzetével kapcsolatban, s kimondta, hogy a BHV sérti az egyenlőség elvét, tekintettel arra, hogy míg az ott élő franciaajkú polgárok szavazhatnak vallon pártokra, a Vallóniában élő flamandok ugyanezt nem tehetik meg. Az alkotmánybíróság döntése értelmében a belga kormánynak négy év haladékot adtak, hogy a választókörzet ügyét rendezze (De Vlaamse Rand, n.a.). A flamand politikai pártok többsége azon a véleményen volt, hogy a választókörzetek határának követnie kell a nyelvi régiók határait (Sinardet, 2010). Ők a körzet szétválasztását tartották volna jó megoldásnak, egy brüsszeli kétnyelvű és egy Flamand Brabanthoz tartozó egynyelvű területre, amelynek eredményeként a Halle és Vilvoorde területek lakosai a Főváros Régiójának pártjaira nem szavazhattak volna (Mnookin & Verbeke, 2009). Ez a megoldás azonban nem volt elfogadható a franciaajkú pártok számára. A két entitás politikai elitjének pengeváltására került sor 2007-ben, amikor a választásokat követően a föderális parlament Belügyi Bizottságában dolgozó flamand képviselők benyújtottak egy javaslatot a választókörzet szétválasztásáról. A határozati javaslatot a flamand bizottsági tagok egy tartózkodás mellett elfogadtak – erre válaszul a Francia Közösség beindította a vészcsengő mechanizmust, és a döntést elhalasztották, nem született kompromisszum (Romainville, 2015). A BHV körzet ügyét nem sikerült megoldani, s ez nagyban hozzájárult a Leterme adminisztráció 2010-es lemondásához. A másik vitás ügyben, jelesül az újabb államreform területén nem sikerült előrelépni.

A 2010 júniusi választások politikai kampányainak egyik hangsúlyos eleme volt a BHV választókörzet problémája. Az N-VA ekkor már önállóan mérte meg magát a választásokon, és győzelmet aratott, a Flamand Régióban a szavazatok 27,8%-át szerezte meg, 27 mandátumot birtokolva a szövetségi parlamentben (Abts et al., 2012). Vallon oldalon a Szocialista Párt nyert, 26 képviselőt küldhetett a szövetségi parlamentbe – így a vallon területek alapvetően baloldali irányultsága újra megerősödött. A flamand oldalon ugyanakkor a választásokat követően a belga devolúciót támogató, sőt, a flamand függetlenséget politikai napirenden tartó pártok sikeresen vették a választási akadályokat. Az eredmények megszületését követően a sajtó a flamand szeparatisták győzelméről írt, valamint elhúzódó koalíciós tárgyalásokat vetített előre – s ebben nem is tévedett. A koalíciós tárgyalásokat Bart de Wever, az N-VA vezetője kezdte meg a vallon PS elnökével, Elio di Rupoval – és hét párti koalíciót jósoltak⁹ (Abts et al., 2012). De Wever 2010 júliusában lemondott a *formateur* posztról, és azt később di Rupo vette át.

A tárgyalások során a korábban is tárgyalt, de meg nem oldott témák kerültek elő, így a BHV választókörzet jövője, valamint az újabb államreform, amely több kompetenciát adna a régiók és közösségek kezébe, érintve az addig tabunak számító társadalombiztosítást is. Emellett az 1989-ben született Különleges Pénzügyi Törvény¹⁰ is felülvizsgálatra szorult a fentiek miatt – előrevetítve a föderális költségvetés bevételeinek további újraosztását. 2011 októberében hozták tető alá az

⁹ Potenciális koalíciós partnerek: N-VA, CD&V, SP.a, Groen!; PS, CDH, Ecolo

¹⁰ *Special Finance Act* – ez a törvény foglalkozik a Régiók és a Közösségek juttatásaival, vagyis, hogy a föderális költségvetés adóbevételeiből (személyi jövedelemadó, hozzáadottérték-adó) milyen arányban részesülnek. A 2001-es reformot követően az adók köre kibővült, például: rádió és televízió adó, autót terhelő adó, stb.

ún. Pillangó Megállapodást¹¹, vagyis a hatodik államreformot tartalmazó dokumentumot. Az új kormány, amelynek 1974 óta először lett vallon miniszterelnöke Elio di Rupo személyében, hat párt koalíciója lett¹².

A legutóbbi választásokra 2014. május 25-én került sor, amely során a belga lakosok a föderális, a regionális és az Európai Parlamenti képviselőiket is megválasztották, immár a hatodik államreform által létrehozott változások alapján¹³. Az eredményekre tekintve látható, hogy az N-VA további szavazatokat szerzett, míg a szélsőséges VB mindössze három mandátumot kapott. A vallon oldalon az PS kapta a legtöbb szavazatot, ám a korábbiakhoz képest kevesebb képviselői helyet nyert, a liberális MR a második legnépszerűbb párt volt, amely viszont növelni tudta mandátumszámát. A kormányalakítás felé mutató tárgyalások megkezdésének feladatát de Wever kapta meg, ám ezúttal nem di Rupoval kezdte meg az egyeztetéseket¹⁴, hanem a vallon liberálisok vezetőjével, Charles Michellel. A tárgyalások 139 napon át tartottak, melyek végén a jelenleg regnáló aszimmetrikus („kamikaze”) koalíciót beiktatták. A kormánykoalíciót egy vallon és három flamand párt alkotja (ezért is a becenév)¹⁵, s kimaradt a vallon oldalon nyertes PS (Euractive, 2014).

A hatodik államreform és a BHV körzet

Az előző részben a hosszadalmas koalícióformálási időszakok kapcsán a Brüsszel-Halle-Vilvoorde választókörzet ügyére már történt utalás, rávilágítva annak eredetére. A 2010-es föderális választásokat követően sürgetővé vált a probléma megoldása tekintettel a belga alkotmánybíróság korábban említett döntésére. 2011 októberében a Pillangó Megállapodás értelmében Flamand Brabant¹⁶ önálló körzet lett, és egy Brüsszel főváros választókörzet került kialakításra. A Halle és Vilvoorde így Flamand Brabant része lett, az ott élő emberek a flamand brabanti listára tudják leadni voksukat. Ugyanakkor hat kantont is megneveztek, ahol az ott élő franciaajkú lakosság speciális jogokat kapott: ők választhatnak, hogy flamand brabanti, vagy brüsszeli jelöltekre szavaznak (Belgium.be, n.a.). A választásokat ezentúl ötévente tartják, ugyanazon a napon kerül sor a szövetségi, regionális, közösségi és Európai Parlamenti voksolásra.

A másik terület, amely megosztotta a flamand és vallon politikai elitet, az a belga föderális állam berendezkedése, a régiók és közösségek hatáskörei voltak. Ebben a tekintetben eltért egymástól a két államalkotó entitás célja, miután a vallon pártoknak nem állt érdekükben a kompetenciák további leosztása, ugyanakkor Flandria a föderáció további lazításában volt érdekelt. A flamand pártok a föderális transzferrel elégedetlenek voltak, sokallták azt az összeget, amelyet Vallónia és Brüsszel kapott a közös költségvetés újraosztását követően¹⁷. A két régió felé történő utalások nagy

¹¹ Vlinderakkoord; L'accord papillon – a miniszterelnök csokornyakkendője után

¹² CD&V, Open VLD, SP.a, PS, MR, CDH

¹³ Egyik fontos változás, hogy öt évre választották meg az ország képviselőit a belga választók.

¹⁴ Elio di Rupo akkor regnáló miniszterelnök úgy nyilatkozott, hogy egymás melléteni az N-VA-t és a PS-t olyan, mintha piromániásokat és egy tűzoltó csapatot zárnának össze. The European Elections Monitor (2014)

¹⁵ MR, N-VA, Open VLD, CD&V. Egyes források TINA becenéven is említették a koalíciót: There Is No Alternative.

¹⁶ Halle-Vilvoorde választási körzetekből és a leuveni választókerületből alakult meg

¹⁷ A Régiók közötti transzferek kérdése sokáig tabutémának számított. 2008-ban a Belga Nemzeti Bank publikált egy tanulmányt, amelyben az interregionális transzferekről is készült kimutatás.

részét a munkanélküli járadék, egészségügyi biztosítás és a társadalombiztosítás (öregségi nyugdíj, rokkantsági juttatások) tették ki (Mnookin & Verbeke, 2009). A munkanélküliek arányát tekintve, valóban magasabb a ráta a vallon és a brüsszeli régióban, mint Flandriában, és az egy főre jutó GDP is a Flamand Régióban a legmagasabb (Research Center of the Government of Flanders, 2015).

A hatodik államreform életbe lépésével több terület is a régiók vagy közösségek hatáskörébe került nagy részben¹⁸, valamint a fiskális autonómia területén is történt előrelépés. Három területet szoktak kiemelni, mégpedig a foglalkoztatást, az idősek ellátását, támogatását, és a családtámogatásokat (Reuchamps, 2013). Az első kérdéskört tekintve, bár a foglalkoztatáspolitikai területét érintő kérdések túlnyomó többsége a Régiókhöz került, ugyanakkor a szövetségi szint megtartotta a munkaügyi törvényhozás területét, tehát például a Régiók nem csökkenthetik a munkanélküli járulék folyósításának időtartamát. Ugyanígy a bértárgyalások lefolytatása is föderális hatáskör maradt (Interel Belgium, 2011). A Községek kompetenciái kibővültek az idősek ellátásával, támogatásával, a családtámogatásokkal, többek között, s a központi költségvetésből juttatott támogatások is nőtt ezzel párhuzamosan (nem kaptak fiskális autonómiát). A Régiók fiskális autonómiája jelentősen bővült ugyanakkor a reformnak köszönhetően. A változások pénzügyi következményeit tekintve, a Flamand kormány nagyobb összegű költségvetés felett fog diszponálni, mint a szövetségi költségvetés (államadósságot nem számítva) (Deloy, 2014).

Status quo, vagy újabb államreform?

Belgium életében az elmúlt évtized felszínre hozta a flamand-vallon törésvonal mentén megfigyelhető ellentéteket, valamint a flamand szeparatista hangokat. A 2007-es és a 2010-es elhúzódó koalíciós tárgyalások idején fel-felbukkantak Belgium bomlását vizionáló jövőképek. A két utolsó választás eredményeire tekintve, valóban nőtt az önálló, EU-tag Flandria jövőképét dédelgető N-VA támogatottsága – s ez a kép magában hordozza a belga állam felbomlását is. A 2014-es választások előtt a párt a belga föderáció további lazítását, a konföderáció felé való elmozdulást helyezte inkább előtérbe (Goudenhoft, 2013). A konföderáció mint cél megjelent a flamand liberális és keresztény-demokrata pártok programjában is, bár a végcél tekintetében ezek a pártok a központ hatáskörének további bomlását helyezték inkább előtérbe. Olyan berendezkedést vizionálnak, ahol az állam alatti entitások határozzák meg a kompetenciák elosztását, valamint a költségvetést is, nem pedig a központi szint (Dandoy et al., 2013).

Egyes nézetek szerint a jelenlegi koalíciónak viszont inkább lesz gondja a szakszervezetekkel, mintsem a flamand-vallon ellentéttel (The Guardian, 2014). A belga gazdaság számára továbbra is kiemelt fontosságú, hogy a 2008-2009-es gazdasági világválság hatásait mérsékelje. Az államadósság magas szintjének (a GDP 106,9%-a volt 2015-ben) csökkentése az egyik komoly kihívás, a

Eszerint, a három Régió közül Flandria nettó befizető, míg Vallónia és Brüsszel Főváros Régiója nettó haszonélvezője a pénzügyi átutalásoknak. Ugyanakkor érdekes trendet is bemutatnak 2030-ra vonatkozóan (Dury et al., 2008).

¹⁸ Előzetes számítások szerint ez 17 milliárd eurónyi kompetencia-átruházást jelent. Ugyanakkor már a jelen államreform kapcsán is figyelemmel kellett lenni arra, hogy a föderális szinten maradó pénztömeg elegendő legyen a szövetségi feladatok ellátására, az államadósság törlesztésére, valamint a TB kassza (nyugdíjak, munkanélküli járulék, egészségbiztosítás) finanszírozására.

versenyképesség javítása pedig a másik. Mindezek mellett a 8% fölött ragadt munkanélküliséggel is küzdenie kell. Ennek kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a ráta különböző az egyes régiókban: 2014-es adatokat tekintve, a ráta 8,6% volt országos szinten, Flandriában ugyanakkor 5,1%, Vallóniában 12%, Brüsszel Főváros Régiójában pedig 18,5% értéket mutatott (Work in Flanders, 2015).

A hatodik államreform fokozatosan lépett életbe, teljes egészében 2014. július 1-jétől működik. A jelenlegi kormány megalakulását követően úgy tűnt, nyugvópontonra érkezett a belga állam további devolúciója, egészen 2016 januárjáig. Ekkor ugyanis, Bart de Wever (N-VA vezetője) arra kérte alkotmányjogász politikustársát, Hendrik Vuyét, hogy dolgozzon ki egy olyan tervezetet a 2019-es választásokra, amely további kompetenciák átadását valósítaná meg Flandria irányába (Cerulus, 2016). Ez a bejelentés felbolygatta a belga belpolitikai életet, és korábbi negatív tapasztalatok emlékéét idézte meg újra.

Irodalomjegyzék

- Abts, K., Poznyak, D., & Swyngedouw, M. (2012). The federal elections in Belgium, June 2010. *Electoral Studies*, 31 (2).
- Alen, A., & Ergec, R. (1994). *A belga államszövetség az 1993. évi negyedik államreform után*. Budapest: Nagy és Trócsányi Ügyvédi Iroda.
- Álvarez-Rivera, M. (2014). *Election Resources on the Internet: Federal Elections in Belgium - Elections to the Senate and the Chamber of Representatives*.
<http://www.electionresources.org/be/> [2016.03.25.]
- BBC (2006). *Viewers fooled by 'Belgium split'*.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6178671.stm> [2016.03.20.]
- Belgium.be (n.a.). *Sixth State Reform*.
http://www.belgium.be/en/about_belgium/country/history/belgium_from_1830/formation_federal_state/sixth_state_reform#sthash.oJnYzd8g.dpu [2016.03.22.]
- Blöchriger, H., & Vammalle, C. (2012). Belgium: The Lambermont Agreement. In: *Reforming Fiscal and Local Government: Beyond the Zero-Sum Game*. Paris: OECD Publishing.
- Cerulus, L. (2016). *Flemish nationalists break cover on Belgium's future*.
<http://www.politico.eu/article/flemish-nationalists-break-the-silence-on-belgiums-future-separatism-independence-bart-de-wever/> [2016.03.26.]
- Cook, Bernard A. (2005). *Belgium: A History*. New York: Peter Lang International Academic Publishers.
- Covell, M. (1986). Regionalisation and Economic Crisis in Belgium: The Variable Origins of Centrifugal and Centripetal Forces. *Canadian Journal of Political Sciences*, 19 (3).
- Dandoy, R., Matagne G., & van Wynsberghe, C. (2013). The Future of Belgian Federalism: An Analysis of Party Preferences. *Regional and Federal Studies*, 23 (3).
- de Schryver, R. (1981). The Belgian Revolution and Emergence of Biculturalism: The dynamics of a culturally divided society. In Arend Lijparth (szerk.), *Conflict and Coexistence in Belgium*. Berkeley: Institute of International Studies, University of California.
- De Vlaamse Rand, (n.a.). Brussels-Halle-Vilvoorde.
<http://www.docu.vlaamserand.be/ned/webpage.asp?Webpagelid=598> [2016.03.21.]
- Deloy, C. (2014). *The Belgians are being called to the "election of all elections" on 25th May*.
<http://www.robert-schuman.eu/en/doc/oeo/oeo-1501-en.pdf> [2016.03.05.]
- Deredactie.be (2016). *Homans: "Hoop dat België in 2025 niet meer bestaat"*,
<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/politiek/1.2539651> [2016.03.25.]
- Dunn Jr., James A. (1974). The Revision of the Constitution in Belgium: a Study in the Institutionalization of Ethnic Conflict. *The Western Political Quarterly*, 27 (1).

- Dury, D., Eugène, B., Langenus, G., Van Cauter, K., & Van Meensel, L. (2008). *Interregional transfers and solidarity mechanisms via the government budget*. Brussels: National Bank of Belgium.
- Election Resources on the Internet (n.a.). *Federal Elections in Belgium - Chamber of Representatives Results Lookup*
<http://www.electionresources.org/be/chamber.php?election=2014> [2016.03.25.]
- Elections resources on the internet (n.a.). *Federal Elections in Belgium - Chamber of Representatives Results Lookup*.
<http://www.electionresources.org/be/chamber.php?election=2007> [2016.03.25.]
- Euractive (2014). *Belgium's 'kamikaze' coalition strikes government deal*.
<http://www.euractiv.com/section/elections/news/belgium-s-kamikaze-coalition-strikes-government-deal/> [2016.03.25.]
- European Commission (2016). *Belgium*.
http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/countries/belgium_en.htm [2016.03.23.]
- Falter, R. (1998). Belgium's Peculiar Way to Federalism. In Kas Deprez, Louis Vos (szerk.), *Nationalism in Belgium. Shifting identities, 1780-1995*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Federal Public Service (2012). *Belgium's Stability Programme 2012-2015*.
http://stabilityprogramme.be/en/Stability_Programme_Belgium_2012_2015_20120522_EN.pdf [2016.03.20]
- Federal Public Service (2013). *Belgium's Stability Programme 2013-2016*.
http://stabilityprogramme.be/en/Stabilityprogramme_Belgium_2013_2016_20130507_EN.pdf [2016.03.20]
- Federal Public Service (2014). *Belgium's Stability Programme 2014-2017*.
http://stabilityprogramme.be/en/Stability_Programme_Belgium_2014_2017_20140430_EN.pdf [2016.03.20]
- Fitzmaurice, J. (1996). *The Politics of Belgium: A Unique Federalism*. Westview Press.
- Gérard, M. (2013). *Economic Aspects of Constitutional Change; The Case of Belgium*.
<https://esrcscotecon.files.wordpress.com/2013/09/economic-aspects-of-constitutional-change-the-case-of-belgium.pdf> [2016.03.20.]
- Goudenhooff, G. (2013). The Right Wing Parties Dynamic between the Economic and the Identity discourse: Case study – Belgium. *Journal of Migration and Migration Studies*, 7 (1).
- Interel Belgium (2011). *The Butterfly Agreement, a milestone rather than the end game of State Reform*.
http://www.beci.be/media/uploads/public/_custom/Commu/HotNews/24102011-Butterfly_Agreement-Belgian_update_.pdf [2016.03.01.]
- LaLibre.be (2016). *La ministre N-VA Liesbeth Homans espère que la Belgique n'existera plus en 2025* <http://www.lalibre.be/actu/politique-belge/la-ministre-n-va-liesbeth-homans-espere-que-la-belgique-n-existera-plus-en-2025-568d2a6c3570ed3894f52b4d> [2016.03.25.]
- Mnookin, R., & Verbeke, A. (2009). *Persistent Nonviolent Conflict with no Reconciliation: The Flemish and Walloons in Belgium*.
<http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1524&context=lcp> [2016.03.26.]
- Pilet, Jean-Benoit, & van Haute, Emilie (2008). The federal elections in Belgium, June 2007. *Electoral Studies*, 27 (3).
- Research Center of the Government of Flanders (2015). *Flanders Outlook 2015*.
<http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/publicaties/Publicaties/webpublicaties/2015-01-26-flanders-outlook2015.pdf> [2016.03.22.]
- Reuchamps, M. (2013). The Current Challenges on the Belgian Federalism and the Sixth Reform of the State. In Alberto López Basaguren, & Leire Escajedo San Epifanio (szerk.), *The Ways of Federalism in Western Countries and the Horizons of Territorial Autonomy in Spain*. Berlin; Heidelberg: Springer-Verlag.

- Romainville, C. (2015). Dynamics of Belgian Plurinational Federalism: A Small State Under Pressure. *Boston College International and Comparative Law Review*, 38 (2).
<http://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol38/iss2/3> [2016.03.16.]
- Sinardet, D. (2008). Belgian Federalism Put to the Test: The 2007 Belgian Federal Elections and their Aftermath. *West European Politics*, 31 (5).
- Sinardet, D. (2010). From consociational consciousness to majoritarian myth: Consociational democracy, multi-level politics and the Belgian case of Brussels-Halle-Vilvoorde. *Acta Politica*, 45 (3).
- Stengers, J. (1997). A nemzetállam felbomlása: a belga példa. *Európai Szemle*, (3).
- The European Elections Monitor (2014). *The Belgians are being called to the "election of all elections" on 25th May*. <http://www.robert-schuman.eu/en/eem/1501-the-belgians-are-being-called-to-the-election-of-all-elections-on-25th-may> [2016.03.10.]
- The Guardian (2014). *Belgium's 'kamikaze coalition' to be sworn in 138 days after elections*. <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/10/belgium-coalition-government-charles-michel-flemish-separatist-n-va> [2016.03.27.]
- Vos, L. (1998). The Flemish National Question. In Kas Deprez, & Louis Vos (szerk.), *Nationalism in Belgium. Shifting identities, 1780-1995*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Witte, E., Craeybeckx, J., & Meynen, A. (2009). *Political History of Belgium: from 1830 Onwards*. Brussels: Academic and Scientific Publishers.
- Work in Flanders (2015). *Belgium*. <https://www.europeanjobdays.eu/en/events/work-flanders-2015/belgium-and-flanders> [2016.03.25.]